

C.J.W. Zwart

Principes en Parameters

Syllabus Algemene Taalwetenschap
(Syntaxis 2)

Code LTA08D03

© C.J.W. Zwart 1998-1999

4. XP-verplaatsing

XP-verplaatsing is verplaatsing van een woordgroep (Engels *phrase*). We spreken van verplaatsing in al die gevallen waarin we een woordgroep aantreffen op een plaats die we op grond van de betekenis niet zouden verwachten. Dit veronderstelt dus dat we precies weten waar een woordgroep qua betekenis zou horen te staan. Met 'betekenis' wordt hier vooral bedoeld: de status van een woordgroep als intern of extern argument van een werkwoord. In hoofdstuk 1 hebben we gezien dat een intern argument van een werkwoord gegenereerd moet worden als de *zuster* van dat werkwoord. In (1) is het interne argument *welke politici* van het werkwoord *gearresteerd* niet de zuster van *gearresteerd*, en moet het dus verplaatst zijn:

(1) Welke politici hebben ze gearresteerd?

Zie verder hoofdstuk 1 voor de plaatsen waar subjecten en objecten op grond van hun betekenis thuishoren.

Bij woordgroepen die niet het argument van een werkwoord zijn is het over het algemeen moeilijker uit te maken dat ze verplaatst zijn. In (2) bijvoorbeeld kan de woordgroep *gisteren* op verschillende plaatsen voorkomen, maar het is niet onmiddellijk duidelijk of één van die posities z'n basispositie is:

- (2) a. Gisteren hebben ze verschillende politici gearresteerd
b. Ze hebben **gisteren** verschillende politici gearresteerd
c. Ze hebben verschillende politici **gisteren** gearresteerd
d. Ze hebben verschillende politici gearresteerd **gisteren**

Toch kan ook hier de interpretatie een handje helpen. Bekijk bijvoorbeeld zin (3):

(3) Wanneer zei je dat ze die politici gearresteerd hadden?

Deze zin heeft twee betekenissen.

VRAAG 4.1: Welke twee?

Op de vraag in (3) kun je op twee manieren antwoorden:

- (4) a. Dat heb ik gisteren gezegd
b. Ik zei dat ze ze gisteren gearresteerd hadden

In (4a) hoort het bijwoord *gisteren* bij het werkwoord *zeggen*: het zegt iets over het tijdstip waarop de betreffende mededeling gedaan werd. Het zegt dus *niets* over het tijdstip van de arrestatie. In (4b) daarentegen hoort het bijwoord in de bijzin thuis: het zegt iets over het tijdstip van de arrestatie, maar niets over het tijdstip waarop daarover iets gezegd werd.

Met de verschillende antwoorden in (4) corresponderen twee verschillende interpretaties van de vraag in (3). In de ene interpretatie wordt (3) opgevat als een vraag naar het tijdstip van de mededeling. In die interpretatie hoort *wanneer* blijkbaar thuis in de hoofdzin. In de andere interpretatie wordt (3) opgevat als een vraag naar het tijdstip van de arrestatie. In die interpretatie hoort *wanneer* blijkbaar thuis in de bijzin. De basispositie van *wanneer* is dus in beide interpretaties verschillend:

- (5) a. Wanneer_i zei je t_i [dat ze die politici gearresteerd hadden]
b. Wanneer_i zei je [dat ze die politici t_i gearresteerd hadden]

In (5b) is *wanneer* uit de bijzin *geëxtraheerd* (**extractie**), in (5a) niet.

Er zijn dus twee manieren waarop de betekenis ons vertelt dat er XP-verplaatsing heeft plaatsgevonden:²⁴

1. een argument staat niet in zijn argumentpositie
2. een woordgroep staat niet in de constituent (het zinsdeel) waar hij geïnterpreteerd wordt

In dit hoofdstuk bespreken we eerst verschillende typen XP-verplaatsing (paragraaf 4.1), en vervolgens lokaliteitsscondities op XP-verplaatsing (paragraaf 4.2-4.3).

4.1 Soorten XP-verplaatsing

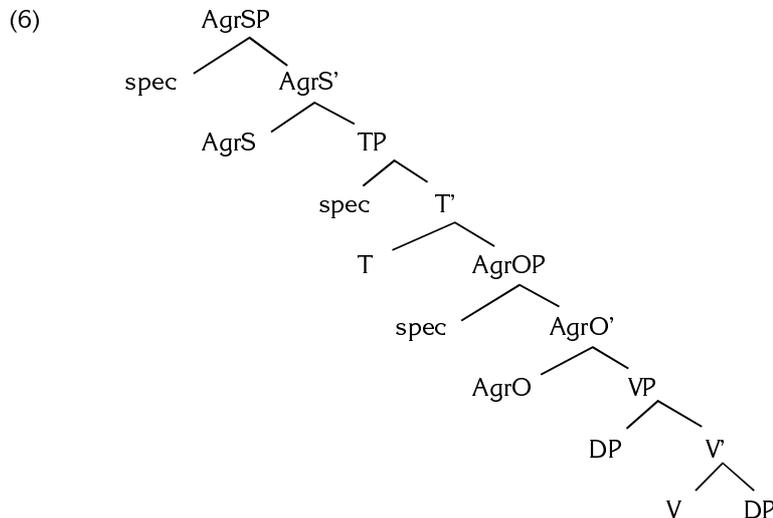
De volgende subparagrafen geven verschillende criteria op basis waarvan verschillende typen XP-verplaatsing onderscheiden kunnen worden. De criteria zijn (z.o.z.):

- a. verplaatsing naar een Casuspositie of niet
- b. A- of A'-verplaatsing
- c. verplaatsing naar links of naar rechts
- d. verplaatsing uit verschillende soorten woordgroepen (subextractie)
- e. verplaatsing naar een specificierpositie of niet

²⁴ Beide manieren komen in wezen op hetzelfde neer, maar er is één verschil: manier 1. is afhankelijk van een theorie over de positie van argumenten (zoals besproken in hoofdstuk 1). In de Principes-en-Parameters-theorie neemt men een strikte *mapping* van argumentstructuur naar dieptestructuur aan. Maar een meer soepele theorie is denkbaar, en dan zouden sommige woordvolgordes opeens niet meer het gevolg zijn van verplaatsing. Bijvoorbeeld, als we afstappen van de hypothese dat externe argumenten in Spec,VP gegenereerd worden (zie paragraaf 1.6) dan hoeft het subject niet meer van Spec,VP naar Spec,AgrSP verplaatst te worden; het kan dan eenvoudig in Spec,AgrSP gegenereerd worden. Manier 2 is niet zo kwetsbaar voor plotselinge veranderingen in de theorie: het is een meer *theorieonafhankelijk* criterium voor verplaatsing.

4.1.1 Verplaatsing naar een Casuspositie of niet

In de Principles-en-Parameters-theorie is verplaatsing van een noun phrase (DP) naar Spec,AgrSP en Spec,AgrOP verplaatsing van een theta-positie (binnen VP) naar een Casuspositie:

In de Engelse zin (7) is het externe argument *John* gegenereerd in Spec,VP en verplaatst naar Spec,AgrSP:

(7) John_i AgrS ... [_{VP} t_i kissed Mary]

Spec,AgrSP is ook de positie waar *John* nominatief-Casus krijgt toegekend (van AgrS). De verplaatsing in (7) is er dus één naar een Casuspositie. Raising (8a) en Passief (8b) zijn varianten van dezelfde verplaatsing naar Spec,AgrSP:

- (8) a. John_i seems [_{IP} t_i to [_{VP} t_i kiss Mary]]
 b. Mary_i was [_{VP} $\emptyset$ kissed t_i]

In (8a), een geval van Raising, wordt *John* verplaatst vanuit Spec,VP naar de subjectpositie van de bijzin.²⁵ Maar omdat de bijzin niet finiet is kan daar geen nominatief-Casus worden toegekend.²⁶ Verdere verplaatsing naar de Spec,AgrSP van de hoofdzin brengt het externe argument van *kiss* uiteindelijk in een Casus-positie (vg. Haegeman 1994:309).

In (8b), een geval van Passief, ontbreekt het externe argument, en wordt het interne argument naar de Spec,AgrSP-positie verplaatst, waar het nominatief-Casus krijgt toegekend (vgl. Haegeman 1994:294).

²⁵ Onduidelijk is of we de bijzin AgrSP of TP moeten noemen, vandaar het neutrale *IP*.

²⁶ Merk op dat de 'trigger' voor de verplaatsing van *John* naar de subjectpositie van de bijzin in (8a) dus niet Casustoekenning kan zijn.

Zoals in hoofdstuk 2 besproken kan de positie van het direct object in het Nederlands beschreven worden als het gevolg van verplaatsing naar Spec,AgrOP:

(9) ..dat [_{AgrSP} Jan_i [_{TP} [_{AgrOP} Marie_j [_{VP} t_i kuste t_j]]]]

VRAAG 4.2: Verklaar de positie van het spoor t_j in de VP in (9).

In de Principes-en-Parameters-theorie wordt accusatief-Casus toegekend in Spec,AgrOP, dus niet binnen de VP, zoals in de Regeer-en-Bindtheorie. Het ligt dus voor de hand de woordvolgorde in (9) te beschrijven als het gevolg van verplaatsing van het object naar een Casus-positie (zie § 2.1.4).

Verplaatsing naar een Casus-positie levert een keten op met de volgende eigenschappen (vgl. Haegeman 1994:314):

(10)	DP_i	....	t_i
	+Casus		-Casus
	- θ -rol		+ θ -rol

Dit type verplaatsing is beperkt tot noun phrases (DPs).

Verplaatsing naar een niet-Casus-positie is niet beperkt tot noun phrases. Deze verplaatsingen hebben altijd een aanleiding die strikt gesproken buiten de grammatica ligt, namelijk in de wens van de spreker om een vraag te uiten of om bepaalde elementen meer of minder onder de aandacht te brengen.

De belangrijkste typen verplaatsing naar een niet-Casus-positie zijn vraagwoordverplaatsing (**wh-verplaatsing**)(11a) en zgn. **topicalisatie** (11b).

(11) a. Wat_i heb je [_{AgrOP} t_i [_{VP} gedaan]] ?
 b. Dat_i wist ik [_{AgrOP} t_i niet [_{VP}]]

VRAAG 4.3: Waarom hoeven we in de zinnen in (11) in de VP geen spoor neer te zetten?

In de Principes-en-Parameterstheorie zijn deze A'-verplaatsingen nooit verplaatsingen naar een Casuspositie. Ze leveren dus ketens op met de volgende eigenschappen:

(12)	XP_i	....	t_i
	-Casus		$\pm$ Casus

De voet van de keten heeft alleen Casus wanneer $XP = DP$.²⁷

Bij topicalisatie (11b) legt het vooropgeplaatste element een link met wat aan de zin in kwestie voorafging. Je zou kunnen zeggen dat het de **topic** (onderwerp van gesprek) van de zin weergeeft, en daarom wordt vooropplaatsing van niet-wh-elementen topicalisatie genoemd. Toch zijn niet alle vooropgeplaatste elementen 'topic':

(13) GEK word ik er van

In (13) is *gek* niet het onderwerp van gesprek, maar eerder iets wat benadrukt wordt (de **focus**, het brandpunt van de zin). Sommige vooropplaatsingen, zoals (13), zijn dus eerder een geval van 'focalisatie' dan van 'topicalisatie'.

De **intonatie** is bij topicalisatie en focalisatie van groot belang. De 'topic' heeft nooit de nadruk, de 'focus' wel. 'Focalisatie' hoeft niet noodzakelijk verplaatsing naar de eerste zinspositie te zijn.²⁸

(14) ..dat [ZULKE boeken] zelfs JAN niet zou lezen

In (14) is het object *zulke boeken* links van het subject *zelfs Jan* terecht gekomen. Het kan dus geen verplaatsing naar Spec,AgrOP zijn, maar moet verplaatsing uit de Casus-positie naar links zijn.²⁹

Een speciaal geval van topicalisatie doet zich voor wanneer er twee elementen voor het werkwoord staan, één volledige XP en een aanwijzend voornaamwoord dat op die XP terugslaat:

(15) Jan, die ken ik niet

Dit type constructie wordt **links-dislocatie** genoemd.

Een speciaal geval van wh-verplaatsing doet zich voor bij de constructie van relatieve zinnen:

(16) de man [_{CP} die_i [_{Agr,SP} ik [_{Agr,OP} t_i [_{VP} zag]]]]

Hier is het betrekkelijk voornaamwoord *die* verplaatst van de Casus-positie in de relatiefzin naar de Spec,CP van de relatiefzin. Dit wordt sinds Chomsky (1977) gezien als een vorm van wh-verplaatsing, omdat de lokaliteitscondities hetzelfde zijn als bij wh-verplaatsing. Ook is het zo dat in veel talen het betrekkelijk voornaamwoord er uit ziet als een vraagwoord:

(17) the man which I saw (cf. *which man*)

²⁷ In dat geval kan de voet van de keten zelf een keten van het type in (10) zijn, aangezien A-verplaatsing altijd voorafgaat aan A'-verplaatsing.

²⁸ 'Small Caps' geven in (14) aan op welke lettergrepen de nadruk valt.

²⁹ Neeleman (1994) noemt gevallen als (14) 'focus-scrambling'.

VRAAG 4.4: Hoe zit dat in het Nederlands?

In het Engels kan het betrekkelijk voornaamwoord ook weggelaten worden:

(18) the man I saw

Aangenomen wordt dat in dat geval een leeg wh-woord (een lege **operator OP**) de positie van het betrekkelijk voornaamwoord inneemt:

(19) the man OP_i I saw t_i

4.1.2 A- vs. A'-verplaatsing

Het onderscheid tussen verplaatsing *naar* of *vanuit* een Casus-positie valt vrijwel geheel samen met het onderscheid tussen A- en A'-verplaatsing.

Mogelijke gevallen van A-verplaatsing die toch niet afgedwongen worden door het Casus Filter zijn de eerste stap in de raising-constructie (8a), hier herhaald als (20)(zie voetnoot 26), en de inversieconstructie in (21):

(20) $John_i$ seems [_{IP} t_i to [_{VP} t_i kiss Mary]]

(21) [_{Down the hill}]_i [_{VP} rolled [_{SC} [the baby carriage] t_i]]

In (20) gaat het externe argument van *kiss*, *John*, eerst naar de subjectspositie van de bijzin (IP), voordat het raising ondergaat naar de subjectspositie van de hoofdzin. Die laatste stap is verklaard doordat *John* Casus nodig heeft, maar de eerste stap niet. Toch moet de eerste stap ook A-verplaatsing zijn, anders zouden we een geval van A—A'—A-verplaatsing hebben, wat niet toegestaan is (**improper movement**).

In (21) is de PP *down the hill* vooropgeplaatst. Dit type constructie wordt aangeduid als **locatief-inversie**. Er zijn redenen om aan te nemen dat *down the hill* in (20) in de subjectspositie (Spec,AgrSP) staat. Normaal krijg je bijvoorbeeld bij vooropplaatsing van PPs in het Engels geen inversie (cf. (22)), maar hier wel:

(22) On the hill, John kissed Mary

Als *down the hill* naar de subjectspositie verplaatst is, dan hebben we opnieuw een geval van A-verplaatsing die niet afgedwongen wordt door het Casus Filter.³⁰

In de Principes-en-Parameterstheorie kunnen we A-posities definiëren als in (23):

³⁰ Maar de geleerden zijn er nog niet uit wat de preciese analyse van locatief-inversie is; zie bijv. Hoekstra & Mulder (1990), Bresnan (1994).

- (23) *A-posities*
 A-posities zijn posities waarin Casus of θ -rollen worden toegekend

A-posities worden ook wel **L-gerelateerde** posities genoemd. ‘L-gerelateerd’ wil zeggen: gerelateerd aan een lexicaal element. Omdat V een lexicaal element is, zijn de specifier en het complement van V L-gerelateerd. Maar ook AgrS, T, en AgrO zijn L-gerelateerd aan V, omdat zij *morfosyntactische kenmerken* (of affixen) bevatten die aan V gerelateerd zijn.

VRAAG 4.5: Leg uit in welk opzicht de morfosyntactische kenmerken in AgrS, T, en AgrO aan V gerelateerd zijn.

Vervolgens zijn dus ook de specifiers van AgrSP, TP, en AgrOP L-gerelateerd, maar de specifier van CP bijvoorbeeld niet.

Alle posities die geen A-posities zijn zijn A'-posities (of: niet-L-gerelateerde posities).

4.1.3 Verplaatsing naar links of naar rechts

Zowel hoofdverplaatsing als XP-verplaatsing gaan in de regel naar links. Maar er zijn een paar verschijnselen die lijken te wijzen op verplaatsing naar rechts.

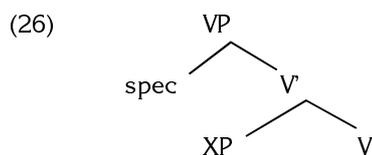
Het belangrijkste daarbij zijn de zgn. **extrapositie** (‘naar buiten plaatsing’) verschijnselen, geïllustreerd in (24):

- (24) a. [A gun t_i] went off [which I had cleaned]_i
 b. Ik heb [met [een man t_i]] gesproken [die er veel verstand van had]_i

Extrapositie is in de regel niet verplicht, maar de zin loopt zonder extrapositie minder soepel:

- (25) a. A gun which I had cleaned went off
 b. Ik heb met een man die er veel verstand van had gesproken

Als de basispositie van het direct object in het Nederlands *links* van het werkwoord is, dus zoals in (26), dan moet de bijzin ook via extrapositie rechts van het werkwoord terecht gekomen zijn (27):

- (27) ..dat Jan gisteren [_{VP} t_i zei] [dat hij zou komen]_i

Dit geval van extrapositie zou dan verplicht zijn:

(28) * ..dat Jan gisteren [dat hij zou komen] zei

Als de basispositie van het lijdend voorwerp *rechts* van het werkwoord is (zie de discussie in §2.1.4), dan hoeft de volgorde in (27) niet het gevolg te zijn van (verplichte) extrapositie, en kunnen we stellen dat extrapositie nooit verplicht is.

Andere gevallen van verplaatsing naar rechts zijn **heavy NP shift** (29) en *rechts-dislokatie* (30):

- (29) a. Over enkele ogenblikken zal t_i binnenkomen op spoor 2 [de vertraagde intercity naar Groningen]_i
b. * Over enkele ogenblikken zal t_i binnenkomen op spoor 2 [de trein]_i

(30) Hij is niet goed bij z'n hoofd, die jongen

Bij *heavy NP shift* (29) moet de naar rechts verplaatste noun phrase een zeker 'gewicht' hebben. Bij *rechts-dislokatie* is de rechtse noun phrase geassocieerd met een pronomen in de zin (*hij* in (30)).

VRAAG 4.6: Is het wel duidelijk dat er bij *rechts-dislokatie* sprake is van verplaatsing?

4.1.4 Subextractie

Extractie kan niet alleen plaatsvinden vanuit de VP, maar ook vanuit NP (DP), PP, en AP (**subextractie**).

Subextractie vanuit noun phrases (DP) lijkt alleen goed te lukken wanneer de noun phrase niet definit is:

- (31) a. What_i did you read a book about t_i ?
b. * What_i did you read Chomsky's book about t_i ?

Een bekend Nederlands voorbeeld is (32), waarbij er discussie is over de vraag of *van Vestdijk* nu wel of niet uit de zelfstandignaamwoordgroep geëxtraheerd is (zie Kooij en Wiers 1977, Klein en Van den Toorn 1978):

(32) [Van Vestdijk]_i heb ik [een roman t_i] gelezen

Subextractie vanuit PPs, dus met achterlating van het voorzetsel, heet **preposition stranding** (verplaatsing van de hele PP heet **pied piping**):

(33) Who_i did you talk [to t_i] ?

In het Nederlands is hier iets merkwaardigs aan de hand. Vergelijk de volgende twee zinnen:

- (34) a. Waar_i heb je [over t_i] gepraat ?
 b. * Wat_i heb je [over t_i] gepraat ?

In plaats van een persoonlijk vraagwoord (*wat*) moet een locatief vraagwoord (*waar*) gebruikt worden. Blijkbaar hangt dit samen met het bestaan van combinaties als *waarover/daarover*. Daarom is wel voorgesteld dat bij verplaatsing uit een PP eerst een tussenlanding in de Spec,PP gemaakt moet worden (cf. Van Riemsdijk 1978):

- (35) Waar_i heb je [t_i [over t_i]] gepraat ?

VRAAG 4.7: Is daarmee het locatieve karakter van het vraagwoord verklaard?

Het verschijnsel is regelmatig:

(36)	vragend:	wie/wat	waarover
	aanwijzend:	die/dat	daarover
	indefinit:	iets	ergens over
	negatief:	niets	nergens over
	universeel:	alles	overall over

In het Engels is ook A-verplaatsing vanuit PP mogelijk (*pseudopassief*):

- (37) John_i was talked [about t_i] a lot in those days

Subextractie uit APs kan alleen wanneer de AP predikatief gebruikt wordt:

- (38) a. [Op wie]_i is Jan [verliefd t_i] ?
 b. * [Op wie]_i heb je een [verliefde t_i] jongen gezien ?

VRAAG 4.8: Kun je wel een PP hebben in een attributief gebruikte AP?

4.1.5 Substitutie vs. Adjunctie

Substitutie is verplaatsing naar een lege, als landingsplaats gereserveerde positie. Verplaatsing naar een specificerpositie is dus altijd substitutie (ongeacht of het A-verplaatsing of A'-verplaatsing betreft). De specificerpositie die gebruikt wordt bij substitutie is ontstaan dankzij de herschrijffregels van de X-bar theorie, die bepalen dat een XP opgesplitst wordt in een specificer en een X' (zie Haegeman 1994: 104).

Alle andere verplaatsingen zijn vormen van **adjunctie**. Bij adjunctie wordt het verplaatste element aan een knoop gehangen, die vervolgens gekopieerd wordt; de kopie is dan de moeder van zowel het verplaatste element als de

knoop waaraan geadjungeerd wordt (zie paragraaf 2.1.3).³¹ Adjunctie is nooit A-verplaatsing. Alle verplaatsingen naar rechts zijn vormen van adjunctie. Ook hoofdverplaatsing is altijd adjunctie (zie paragraaf 3.1.2).

4.2 Lokaliteit 1: Geschiedenis

Bij verplaatsing zijn er altijd minstens twee posities in het spel: de positie waar we een element zien staan (de landingsplaats) en de positie waar het element vandaan komt (de basispositie). In de Regeer-en-Bindtheorie wordt de basispositie aangegeven door een *spoor*. Het verplaatste element is dan het *antecedent* van het spoor. Antecedent en spoor vormen samen een *keten* (*chain*).

Een belangrijke ontdekking van de laatste 25 jaar is dat de relatie tussen het antecedent en het spoor **lokaal** moet zijn: beide mogen niet te ver van elkaar af staan. Maar wat is precies ‘ver’ in dit verband? Van ongeveer 1965 tot ongeveer 1990 was dat binnen de generatieve grammatica het belangrijkste onderzoeksthema. In deze paragraaf wordt in het kort de geschiedenis van het onderzoek tot en met de Regeer-en-Bintheorie geschetst.³² In de volgende paragraaf worden daar de ontwikkelingen in de Principes-en-Parameterstheorie aan toegevoegd.

4.2.1 Het begin: de A-boven-A Conditie

In Chomsky (1964:44) worden zinnen besproken van het volgende type:

(39) I saw the boy coming out of the store

Deze zin kan op (minstens) twee verschillende manieren geïnterpreteerd worden.

VRAAG 4.9: Omschrijf de twee betekenissen aan de hand van de parafrases *I saw the boy come out of the store* en *I saw the boy that was coming out of the store*.

Hij kan betekenen ‘Ik zag de jongen de winkel uit komen’ of ‘Ik zag de jongen die de winkel uit kwam’. In het eerste geval hebben we te maken met een Exceptional Case Marking constructie, en vormt *coming out of the store* het predikaat van de DP *the boy*. In het tweede geval hebben we een soort relatief-constructie, en is *coming out of the store* een onderdeel van de DP

³¹ Adjunctie zoals hier beschreven heet officieel ‘Chomsky-adjunctie’.

³² Zie voor een uitstekend overzicht ook Van Riemsdijk & Williams (1986).

the boy coming out of the store. De twee lezingen corresponderen dus met verschillende structuren:

- (40) a. I saw [_{IP} [_{DP} the boy] [coming out of the store]]
 b. I saw [_{DP} the boy [coming out of the store]]

Wat nu als we *the store* gaan verplaatsen? Dat levert (41) op:

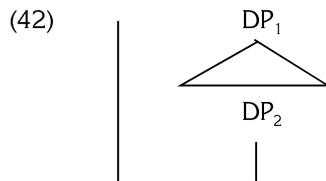
- (41) [Which store]_i did you see the boy coming out of t_i ?

Deze zin is niet meer ambigu.

VRAAG 4.10: Welke interpretatie valt weg?

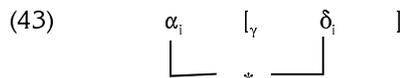
Hij kan alleen betekenen ‘Welke winkel zag je de jongen uit komen’, niet ‘Welke winkel zag je de jongen die uit kwam’. Zoals ook uit de vertalingen blijkt zou dat laatste onmogelijk zijn.

Waarom verliest (39) zijn ambiguïteit als we *the store* gaan verplaatsen? In (40b) wordt de ene DP, *the store*, uit de andere DP, *the boy coming out of the store*, verplaatst, en Chomsky’s suggestie was dat dat niet mag. Schematisch:

Chomsky’s voorstel was dat als er een DP verplaatst moet worden, dat dat dan altijd de hoogste moet zijn (DP₁ in (42)). Dus wanneer een knoop van het type A een andere knoop van hetzelfde type domineert, kan alleen de bovenste knoop van het type A verplaatst worden: het *A-over-A Principle* (‘A-boven-A principe’).³³

Dit principe heeft in essentie de vorm van alle latere lokaliteitscondities. Bij alle condities is er sprake van een antecedent (α) en een afhankelijk element, het spoor (δ) en daartussen een bepaalde factor die de verplaatsing blokkeert (γ):

De blokkerende factor γ noemen we een **opaciteitsfactor**. Bij het A-boven-A-principe is de opaciteitsfactor dus dat γ niet van dezelfde categorie moet zijn als α en δ .

³³ ‘A’ in de tekst staat voor types als NP, AP, etc.

4.2.2 De Conditie van Ross

Chomsky had in de jaren '60 een briljante student, John Robert Ross, die al snel door had dat het A-boven-A-principe niet accuraat was. Aan de ene kant kun je soms best een DP uit een DP extraheren (zie bijv. paragraaf 4.1.4):

(44) $[_{DP} \text{Who}]_i$ did you read $[_{DP} \text{a book about } t_i]$?

Aan de andere kant is het soms ook onmogelijk om uit een DP (type A) andere categorieën dan DP (dus 'niet-A') te extraheren:

(45) * $[_{AP} \text{How intelligent}]_i$ do you have $[_{DP} \text{a } t_i \text{ sister}]$

Over dit soort gevallen zegt de A-over-A conditie niets.

Ross presenteerde in zijn proefschrift *Constraints on Variables in Syntax* (1967) een uitgebreid onderzoek naar de verschillende opaciteitsfactoren.³⁴ Hij stelde in plaats van de ene, inadequate A-boven-A conditie van Chomsky een hele reeks diverse lokaliteits-condities voor.

De belangrijkste daaruit zijn de volgende:

DE COMPLEXE NP-CONSTRAINT (Complex NP Constraint)

Complexe NPs zijn noun phrases met daarbinnen een zin (CP). Uit die zin mag niet geëxtraheerd worden:

(46) * Who_i do you believe $[_{DP} \text{John's gossip } [_{CP} \text{that Mary kissed } t_i]]$

DE ONDERWERPSZIN-CONSTRAINT (Sentential Subject Constraint)

Uit zinnen die zelf het onderwerp van een zin zijn mag niet geëxtraheerd worden:

(47) * Who_i did $[_{CP} \text{that Mary kissed } t_i]$ bother you

DE COORDINATIE-CONSTRAINT (Coordinate Structure Constraint)

Uit woordgroepen of zinnen die gecoördineerd zijn (verbonden door een nevenschikkend voegwoord) mag niet geëxtraheerd worden:³⁵

(48) * Who_i do you $[_{VP} \text{love Mary}]$ and $[_{VP} \text{hate } t_i]$

Op deze constraint is overigens een bekende uitzondering, namelijk wanneer uit *beide* leden van de gecoördineerde structuur tegelijk geëxtraheerd wordt (zgn. *Across the Board*-extractie):

³⁴ Met 'variables' bedoelde Ross 'opaciteitsfactoren'. De term 'variables' is dus niet te verwarren met dezelfde term zoals die wordt gebruikt voor wh-sporen in de Regeer-en-Bindtheorie.

³⁵ Deze constraint levert dus een antwoord op vraag 1.1.

(49) Who_i do you think that [[_{IP} John loves t_i] and [_{IP} Mary hates t_i]]

DE LINKERTAK-CONDITIE (Left Branch Condition)

Extractie van of uit een XP in de specificerpositie van een DP is niet toegestaan:

(50) * [Whose father's]_i did you take over [_{DP} t_i firm]

VRAAG 4.11: Zin (50) laat zien dat extractie *van* een XP die in de specificerpositie van DP staat niet toegestaan is. Maak een zin die laat zien dat ook extractie *uit* een XP in de specificerpositie van DP niet toegestaan is.

DE RIGHT ROOF CONSTRAINT

Extrapositie (verplaatsing naar rechts) kan niet over CP heen:

(51) a. [_{CP} That [_{DP} a gun t_i] went off [which I had cleaned]_i] surprised me
b. * [_{CP} That [_{DP} a gun t_i] went off] surprised me] [which I had cleaned]_i

Zoals bekend kan verplaatsing naar links altijd wel over CP heen:

(52) Who_i did you say [_{CP} that Bill claimed [_{CP} that he had met t_i]]

Ross noemde de categorieën waar niet uit verplaatst kon worden 'eilanden' (**islands**). Dit verklaart de naam van de beroemdste constraint:

DE WH-EILAND-CONSTRAINT (Wh-Island Constraint)

Extractie vanuit een vraagzin is onmogelijk:

(53) * Who_i did you wonder [why Bill kissed t_i]

VRAAG 4.12: Verklaar nu ook de ongrammaticaliteit van **[What kind of car]_i do you need a man [who fixes t_i]*.

De condities van Ross hebben zeer veel invloed gehad. Zijn proefschrift presenteerde een heel scala van observaties die het verdere onderzoek naar lokaliteitscondities bepaald hebben.

4.2.3 Chomsky's reactie: Conditie op transformaties

Chomsky erkende naar aanleiding van het proefschrift van Ross dat het A-boven-A-principe tekort schoot.³⁶ Maar hij was ook niet tevreden met de lijst van eilandcondities van Ross. Ross' condities golden weliswaar voor verplaatsing van alle soorten categorieën, maar ze geven telkens, per constructie bijna, een zeer specifieke invulling aan de soort opaciteitsfactor. Dat riep de vraag op, althans bij Chomsky, of er niet meer *algemene* condities op extractie geformuleerd konden worden.

Deze vraag was bepalend voor het onderzoek in de jaren '70, en leidde uiteindelijk tot de ontdekking dat er twee soorten van verplaatsing zijn, A-verplaatsing en A'-verplaatsing, waarvoor *verschillende* condities gelden.

De condities op A-verplaatsing konden uiteindelijk herleid worden tot Principe A van de Bindingstheorie, doordat sporen van A-verplaatsing gedefinieerd werden als [+anaforsch] (Chomsky 1981; zie Haegeman 1994:347). De condities op A'-verplaatsing bleken veel ingewikkelder, en hebben de gemoederen tot diep in de jaren '80 bezig gehouden. Maar een eerste belangrijke stap werd gezet in Chomsky's artikel 'Conditions on Transformations' (1973).

Chomsky observeerde dat bij een aantal van Ross' condities de opaciteitsfactor (γ in (43)) *complex* is. Bijvoorbeeld, in (46) (de Complexe NP-constraint) vindt extractie plaats uit een *IP* die in een *DP* zit (Ross en Chomsky hadden het uiteraard nog over S en NP):

$$(54) \quad \alpha_i \quad [\gamma \quad \delta_i \quad] \quad \gamma = S + NP$$

$$\quad \quad \quad \left[\quad * \quad \right]$$

En in (53) (de Wh-eiland-constraint) vindt extractie plaats uit een IP (van de bijzin) en nog een IP (van de hoofdzin):

$$(55) \quad \alpha_i \quad [\gamma \quad \delta_i \quad] \quad \gamma = S + S$$

$$\quad \quad \quad \left[\quad * \quad \right]$$

Op basis hiervan stelde Chomsky de *Subjacentie-conditie* op, die zegt dat verplaatsing over twee begrenzende knopen (*bounding nodes*) niet toegestaan is:

$$(56) \quad \alpha_i \quad [\gamma \quad \delta_i \quad] \quad \gamma = 2 \text{ begrenzende knopen}$$

$$\quad \quad \quad \left[\quad * \quad \right]$$

³⁶ Omdat vaak wordt gedacht dat Chomsky het werk van Ross negeerde, hier het relevante citaat (Chomsky 1968:56): "But there is crucial evidence, pointed out by John Ross [(1967)], suggesting that the A-over-A principle is not correct."

(62) α_i [γ δ_i] γ = het subject van de zin die δ bevat

Deze condities waren niet van toepassing op Wh-movement.

VRAAG 4.13: Zoek in deze syllabus een aantal voorbeeldzinnen die dat aantonen.

Daarmee was de tweedeling in A-verplaatsing en A'-verplaatsing een feit.

4.2.4 De Regeer-en-Bindtheorie

In Chomsky (1981) krijgt het verschil tussen A-verplaatsing en A'-verplaatsing vastere vorm. A-verplaatsing is onderworpen aan Principe A van de Bindingstheorie (een nieuwe theorie op dat moment). A'-verplaatsing is onderworpen aan een geheel nieuwe eis, de eis dat sporen 'properly governed' worden. Deze eis werd het Empty Category Principle genoemd.

Eerst over condities op A-verplaatsing. Na Chomsky (1973) was al snel duidelijk dat de TSC (61) en de SSC (62) elkaar nogal eens overlappen. Zin (63) wordt bijvoorbeeld door allebei uitgesloten:

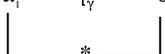
(63) * Harry_i is expected [that Bill will beat t_i] tense + subject

VRAAG 4.14: Leg dat uit.

De TSC is eigenlijk niet nodig voor gevallen als (63), maar alleen voor zinnen met Tense waarvan het *onderwerp* verplaatst wordt (dus gevallen als (59)). Omdat het onderwerp van een zin met Tense nominatief is, werd de TSC ook wel geformuleerd als in (64):

NOMINATIVE ISLAND CONDITION (NIC)

Een NP in de nominatief mag niet verplaatst worden:

(64) α_i [γ δ_i] δ = een DP met nominatief Casus

VRAAG 4.15: De NIC wijkt af van alle eerdere lokaliteitscondities. In welk opzicht?

Wat hebben 'Tense' en de nominatief met elkaar te maken? Dat werd duidelijk toen de Casustheorie ontwikkeld was (ca. 1980). Tense (finiete INFL) kent nominatief toe aan het onderwerp. Tense gaat bovendien hand

in hand met Agreement: finiete INFL heeft zowel Tense-kenmerken als Agreement-kenmerken.

Via een slimigheidje wist Chomsky de NIC (voorheen de TSC) en de SSC onder één noemer te brengen (1981:209). Agreement, zei hij, is ook een soort 'subject' in die zin dat het 'het meest prominente nominale element' is. We hebben dus een term nodig die Agreement én Subject dekt. Die term vond Chomsky in (grootgeschreven) SUBJECT. (SUBJECT is dus niet precies hetzelfde als subject.) Deze truc maakt het mogelijk één localiteitsconditie voor A-verplaatsing te formuleren:

$$(65) \quad \alpha_i \quad [\quad \gamma \quad \delta_i \quad] \quad \gamma = \text{XP die een SUBJECT bevat}$$

└─── * ───┘

Merk op dat zin (58b) *John appears to win the race*, een standaardgeval van raising, wel toegelaten wordt door conditie (65): de bijzin bevat geen Tense/Agreement en er is geen tussenliggend subject. De opaciteitsfactor SUBJECT (Agreement of subject) is dus niet aanwezig.

Binding blijkt zich hetzelfde te gedragen als A-verplaatsing: ook de relatie tussen een anafoor en zijn antecedent wordt geblokkeerd door de opaciteitsfactoren Tense en Subject:

(66) * John_i believes that himself_i will win the race tense

(67) * John_i wants Mary to love himself_i subject

Dat betekent dat conditie (65) ook van toepassing is op *binding*: één opaciteitsfactor, SUBJECT, blokkeert zowel de relatie tussen een NP-spoor en zijn antecedent als de relatie tussen een anafoor en zijn binder. Vandaar dat Chomsky NP-sporen voortaan definieerde als anaforen, dus als elementen met de kenmerken [+anatorisch, -pronominaal] (zie Haegeman 1994:347).

Zo werd de conditie (65), die dus de TSC, de SSC, en de NIC vervangt, uiteindelijk de conditie die het lokale domein (de *governing category*) bepaalt voor de Bindingstheorie (zie Haegeman 1994:222):

(68) α is de Governing Category voor β als α de kleinste XP is die bevat.³⁷

- (i) β , en
- (ii) de governor voor β , en
- (iii) een SUBJECT (i.e. Agreement of een lexicaal subject)

³⁷ Chomsky voegt aan (68iii) nog toe dat het SUBJECT 'accessible' voor β moet zijn, maar dat is hier niet van belang.

4.2.5 Het *that-trace* effect en het ECP

Hoe zit het ondertussen met de condities op A'-verplaatsing? Vormen Tense en Subject daar ook een opaciteitsfactor?

We hebben al gezien dat dat in de regel niet zo is. Wh-verplaatsing over langere afstand (cyclische verplaatsing), zoals *Who do you think that John claimed that Bill kissed*, trekt zich niets aan van Tense of van tussenliggende subjecten. Maar er is één lokaliteitseffect bij wh-verplaatsing dat doet denken aan de NIC (64). Het gaat om verplaatsing van het onderwerp van een finiete zin over het voegwoord *that* heen:

(69) * Who_i do you think that t_i left

Dit lokaliteitseffect heet het *dat-spoor effect* ('**that-trace** effect').

Chomsky (1981:231v) speelt met de gedachte dat het dat-spoor effect het gevolg is van de NIC. Maar uiteindelijk moest hij concluderen dat er iets anders aan de hand was (1981:237). Dat betekende een definitieve scheiding tussen A-verplaatsing en A'-verplaatsing.

Er zijn tal van redenen om te denken dat (69) niets te maken heeft met de condities op A-verplaatsing. Bijvoorbeeld, als het voegwoord ontbreekt is er niets mis met wh-verplaatsing van een nominatief-subject:

(70) Who_i do you think t_i left

Ook in andere talen, en zelfs in veel dialecten van het Engels, is er niets mis met het wh-verplaatsen van een nominatief-subject, zelfs als er een voegwoord staat:

(71) Wie_i denk je dat t_i dat huis gekocht heeft

De ongrammaticaliteit van (69) heeft dus waarschijnlijk niets te maken met de opaciteitsfactoren Tense en Subject (dus ook niet met de conditie op A-verplaatsing en binding (64)).

VRAAG 4.16: Volgt het dat-spoor effect (69) misschien uit Subjacentie, een conditie op A'-verplaatsing die we al hebben?

Ook hier moet het antwoord negatief zijn, want hoewel er tussen *who* en het spoor twee IP-knopen liggen, kan *who* een tussenlanding maken in Spec,CP:

(72) who_i do [_{IP} you think [_{CP} t_i that [_{IP} t_i left]]]

We hebben dus naast Subjacentie en conditie (65) nog een derde localiteitsconditie nodig. Dat werd het **Empty Category Principle** (ECP):

(73) EMPTY CATEGORY PRINCIPLE
[e] moet geïdentificeerd worden

Dit principe is eigenlijk een voor de hand liggende conditie: als er ergens een lege plaats is (een spoor) dan moeten we kunnen bepalen (a) waar het een spoor van is, en (b) waar het spoor überhaupt staat. Het eerste betekent dat er een relatie moet zijn tussen een antecedent en zijn spoor. Het betekent dus dat er lokaliteitscondities zijn op de *keten* die ontstaat via verplaatsing. Het tweede, de vraag waar het spoor überhaupt staat, betekent dat we moeten weten dát er ergens een lege plaats staat. Dat kan alleen op basis van de betekenis, bijvoorbeeld omdat een werkwoord een intern argument selecteert dat we niet zien staan (omdat het verplaatst is).

De 'identificatie' waar in (73) sprake van is kan dus twee vormen aannemen:

- (74) *Identificatie*
 (a) via de keten-relatie met het antecedent: **antecedent-government**
 (b) via de selectie-relatie met een hoofd: **head-government**

VRAAG 4.17: Is de term 'government' in (74a) voor het beschrijven van de relatie tussen een XP en zijn spoor wel zo gelukkig gekozen?

De twee identificatierelaties in (74) werden samengeklapt onder de nieuwe term **proper government** ('gepast regeren').³⁸

- (75) Proper Government is (i) antecedent-government, and
 (ii) head-government

en het ECP werd als volgt geformuleerd:

- (76) EMPTY CATEGORY PRINCIPLE
 [e] must be properly governed

Hoe pakt dit alles nu uit bij het beschrijven van het dat-spoor effect (69)? Wel, het subject-spoor wordt in ieder geval niet hoofd-geregeerd: het is niet het complement van een werkwoord. Wordt het antecedent-geregeerd? Blijkbaar niet, was de conclusie, maar waarom niet?

Om het antwoord op deze vraag te kunnen geven moeten we eerst antecedent-government definiëren. Daartoe moeten we de definitie van *government* iets aanpassen (vgl. (51) in hoofdstuk 3):

³⁸ Volgens een alternatieve definitie van 'proper government' moet het woordje *and* tussen (i) en (ii) in (75) vervangen worden door *or*. Dat heeft consequenties voor het antwoord op vraag 4.21.

- (77) *Regeren*
 α regeert β alleen als
- (i) α een hoofd is **of** een XP
  - (ii) α β c-commandeert
  - (iii) er geen 'closer governor' of 'barrier' tussen α en β in staat

De aanpassing in (ia) maakt het mogelijk dat een verplaatste XP zijn spoor licentieert via antecedent-government.

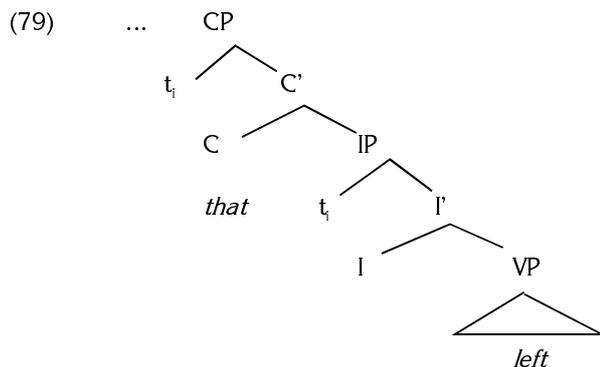
Wat gebeurt er nu precies bij de verplaatsing van het subject in de dat-spoor gevallen? Zoals bij alle gevallen van wh-verplaatsing moet het verplaatste element een tussenlanding maken in Spec,CP (vgl. (69)):

- (78) [_{CP} who_i do you think [_{CP} t_i that [_{IP} t_i left]]]

Er zijn in (78) dus *twee* sporen, die allebei vanwege het ECP gelicentieerd moeten worden. Het spoor in de Spec,CP is geen probleem.

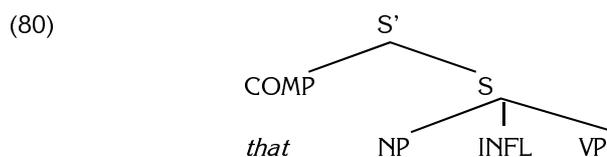
VRAAG 4.18: Hoe wordt het gelicentieerd?

Het andere spoor, in Spec,IP, zou eigenlijk ook geen probleem moeten zijn. De structuur van de bijzin is als in (79):

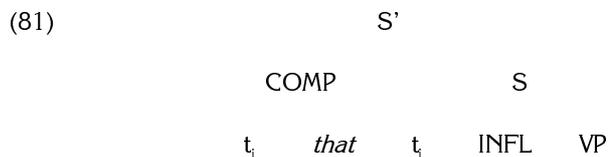

In (79) wordt het spoor in Spec,IP ge-c-commandeerd door het spoor in Spec,CP. Aangenomen dat ook aan de lokaliteitsconditie in (77iii) voldaan is, zou het spoor in Spec,CP dus het spoor in Spec,IP moeten kunnen licentiëren via antecedent-government.

Maar voor Chomsky lagen in 1981 de zaken heel anders. Zoals aangegeven in sectie 2.1 hanteerde Chomsky in *Lectures on Government and Binding* nog niet een structuur van de zin met een CP en een IP, maar een structuur waarin CP (S') geen hoofd had:

In deze structuur is er nog helemaal geen sprake van een Spec,CP. Stapsgewijze wh-verplaatsing ging in plaats daarvan via *adjunctie* aan COMP. Voor Chomsky was dus de structuur van de bijzin in dat-spoor-zinnen als (69) niet (79) maar (81):

En in (81) kan het spoor in COMP het spoor in de subjectpositie van S niet c-commanderen. Onder aanname van deze structuur is het *that-trace* effect dus onmiddellijk verklaard door het ECP.³⁹

Zo hebben we aan het dat-spoor-effect het ontstaan van een algemeen principe voor de licentiëring van lege elementen te danken: het ECP.

Weliswaar was deze verklaring voor het dat-spoor-effect enkele jaren later—toen de structuur in (81) vervangen werd door de structuur in (79)—niet meer geldig, maar het ECP was inmiddels ingeburgerd, en het ging een belangrijke rol spelen in de theorie over lokaliteit binnen het Principes-en-Parameters-kader.

4.3 Lokaliteit 2: De Principes-en-Parameterstheorie

De Regeer-en-Bindtheorie leverde een duidelijk verhaal op over de condities op A-verplaatsing. A-sporen zijn anaforen, en zijn onderworpen aan Principe A van de bindingstheorie. Dat wil zeggen, ze moeten gebonden zijn binnen een lokaal domein, en het lokale domein wordt bepaald door de aanwezigheid van een subject en/of agreement (samen SUBJECT genoemd) (zie (68)).

Voor A'-verplaatsing was het plaatje veel minder duidelijk. We weten dat het anders is dan A-verplaatsing, omdat de lokaliteitscondities anders zijn: tense en de aanwezigheid van een subject spelen geen rol. We weten ook dat A'-verplaatsing onderworpen is aan de *Subjacentie*-conditie (56). Maar subjacentie is niet voldoende om bijv. het dat-spoor-effect (69) te verklaren. Daarvoor hebben we een extra conditie nodig, het ECP, met zijn clausules van *head-government* en *antecedent-government*.

Dat roept opnieuw de vraag op of één en ander niet teruggebracht kan worden tot één, meer algemene lokaliteitsconditie voor A'-verplaatsing. En dat is wat Chomsky voorstelde in *Barriers* (1986b).

³⁹ Chomsky (1981:244) suggereert dat er mogelijk nog een andere factor in het spel is, nl. een *filter* dat niet toestaat dat COMP meer dan één element bevat (het zgn. *doubly-filled COMP filter* van Chomsky & Lasnik 1977). Dit filter dwingt tot *deletie* van het spoor in COMP—waardoor het spoor in de subjectpositie niet meer geregeerd wordt—of van het voegwoord *that*—met als resultaat zin (70).

Er is een belangrijk verschil tussen Subjacentie en het ECP. Subjacentie is een conditie op *verplaatsing*: elke stap in de verplaatsing mag niet over twee begrenzende knopen heen. Het is dus een **conditie op derivaties**, op de stappen die nodig zijn voor de afleiding van de zin (van de dieptestructuur naar LF). Het ECP is een conditie op het *resultaat* van de verplaatsing: de sporen die ontstaan zijn door de verplaatsing moeten geïdentificeerd kunnen worden. Het is dus een **conditie op representaties**, met name op de laatste representatie van de zin, die van LF. In *Barriers* noemt Chomsky dat een verschil tussen *movement* (derivatie) en (antecedent-)government (representatie), en hij probeerde één lokaliteitsconditie op te stellen die voor *movement* en *government* zou gelden.

Daarbij kwamen twee belangrijke noties naar voren: de notie *barrier* en de notie *minimality* (het 'closer governor' idee).

4.3.1 Barriers

Een **barrier** is in wezen hetzelfde als een begrenzende knoop: een maximale projectie die een opaciteitsfactor is of kan zijn. Chomsky's idee in *Barriers* was dat elke XP in principe een *barrier* was, maar dat sommige XPs op één of andere manier *transparent* gemaakt kunnen worden.

De belangrijkste manier waarop een XP transparant gemaakt kan worden (zodat het dus geen *barrier* meer is) is via **L-markering**:

- (82) *L-markering*⁴⁰
 α L-markeert β als α L-gerelateerd is en α regeert β

Een knoop is L-gerelateerd als hij lexicaal is (dus bijvoorbeeld: V) of als hij morfosyntactische kenmerken bevat die met een lexicaal hoofd geassocieerd zijn (dus bijvoorbeeld AgrS, T, en AgrO, die kenmerken bevatten die met V geassocieerd zijn). Niet L-gerelateerd is bijvoorbeeld typisch C.

Typisch transparante XPs zijn dus: DP (complement van V), CP (complement van V) en VP (complement van één van de L-gerelateerde INFL-hoofden):

- (83) *Transparent*

Dat verklaart dus (ten dele) de grammaticaliteit van de zinnen in (84):

⁴⁰ Deze definitie is niet die van Chomsky (1986b), maar is gebaseerd op later werk uit de principes-en-parametersperiode, m.n. Rizzi (1990) en Cinque (1990).

- (84) a. Who_i did you [_{VP} see [_{DP} a picture of t_i]]
 b. Who_i did you [_{VP} say [_{CP} that [_{IP} Bill kissed t_i]]]
 c. Who_i did you [_{VP} kiss t_i]

De aangegeven knopen VP, DP, en CP zijn allemaal transparant gemaakt doordat ze ge-L-markeerd worden (door V of INFL).

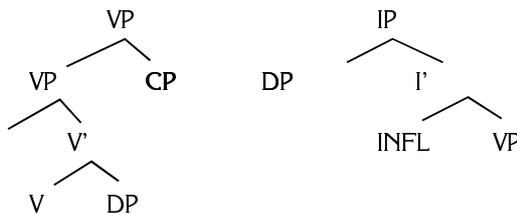
VRAAG 4.19: Vergelijk voorbeeld (84a) met het eerdere voorbeeld (31b). Is het voldoende om te zeggen dat DP transparant is wanneer hij het complement is van een (L-markerend) werkwoord?

VRAAG 4.20: Is de IP-knoop die aangegeven is in het voorbeeld (84b) transparant, volgens wat we tot nu toe besproken hebben?

Chomsky (1986b:14) maakt voor de IP een uitzondering, die er op neer komt dat IP nooit een barriër is voor antecedent-government (maar wel voor subjacentie!). Dat verklaart de grammaticaliteit van (79b).

Typische (niet-transparante) *barriers* zijn de CP van een *adjunctzin*, en de DP van een subject:

(85) *Niet transparant*

De vetgedrukte CP en DP in (85) zijn niet ge-L-markeerd, en zijn dus *barriers*. Dit verklaart de ongrammaticaliteit van de zinnen in (86):

- (86) a. * Who_i did you [_{VP} [_{VP} fix the car] [_{CP} while you were talking to t_i]]
 b. * Who_i did [_{IP} [_{DP} the fact that Bill kissed t_i] bother you]

De vetgedrukte XPs in (86) zijn de *barriers*. Deze barriers blokkeren de antecedent-government relatie tussen het antecedent en zijn spoor (vgl. de definitie van antecedent-government in (77)):

(87) ANTECEDENT-GOVERNMENT: Government mag niet over 1 barrière heengaan

Daardoor zijn de sporen in de zinnen in (86) niet geïdentificeerd, en voldoen de zinnen niet aan het ECP (76).

VRAAG 4.21: Zijn de sporen in (86) wel of niet 'properly governed'?

Subjacentie maakt in dit systeem gebruik van dezelfde barriers. In de klassieke definitie wordt gewoon de notie 'bounding node' vervangen door de notie 'barrier'. Zo maakt de notie *barrier* het mogelijk om subjacentie en de antecedent-government-clausule van de ECP in dezelfde termen te beschrijven:

(88) SUBJACENTIE: Verplaatsing mag niet over meer dan 1 barrière heengaan.⁴¹

VRAAG 4.22: Wat zijn *precies* de verschillen tussen de lokaliteitscondities in (87) en (88)?

Het klassieke geval van een subjacentieschending is (89):

(89) * Who_i did [_{IP} you wonder [_{CP} why [_{IP} Bill kissed t_i]] ?

In (89) zijn de twee IPs barrières. De verplaatsing van *who* schendt dus subjacentie.

VRAAG 4.23: Wordt in (89) ook het ECP geschonden?

Een ander klassiek geval is (90):

(89) * Who_i did [_{IP} you make [_{DP} the claim [_{CP} t_i that [_{IP} Bill kissed t_i]]]] ?

Ook deze subjacentieschending volgt uit de definitie van subjacentie in termen van barrières (88).

VRAAG 4.24: Laat dat zien.

Op deze manier is dus een zekere uniformiteit bereikt van de conditie op verplaatsing (subjacentie) en de conditie op licentiëring van sporen (ECP).

VRAAG 4.25: Maar de uniformiteit is niet volledig. Is de notie 'barrier' voor de ECP en voor subjacentie in alle gevallen dezelfde?

Lost dat alles het vraagstuk van het dat-spoor-effect op? Daarvoor moeten we zin (69) even herhalen:

(91) * Who_i do [_{IP} you think [_{CP} t_i [_C that [_{IP} t_i [_{VP} left]]]]] ?

⁴¹ Chomsky (1986b:30) stelt een iets flexibelere definitie van subjacentie voor, die inhoudt dat een verplaatsing niet over meer dan (1,2,3, etc.) barriers heen mag, en dat de zin slechter wordt naarmate het aantal barriers dat overschreden wordt groter is.

We moeten bekijken of de sporen voldoen aan het ECP, en of de verplaatsingen subjacentie schenden. Als we dat doen dan blijkt dat de sporen ge-antecedent-governed worden, en dat subjacentie niet geschonden wordt.

VRAAG 4.26: Laat dat zien.

Voor de verklaring van het dat-spoor-effect was nog een ander mechanisme nodig, dat gebruik maakt van de notie *minimality*.

4.3.2 Minimality

Het idee achter **minimality** is ingegeven door de observatie dat *government* een strikt lokale relatie is (zie Haegeman 1994:161v). Als een element α door twee verschillende elementen β ge-c-commandeerd wordt, dan wordt α altijd alleen door de dichtstbijzijnde β geregeerd. Bijvoorbeeld, in (92) wordt *haar* geregeerd door *van* en niet door *houdt*:

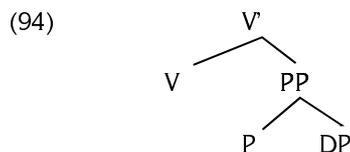
(92) Jan houdt [van haar]

In (92) is *van* een 'closer governor' voor *haar* dan *houdt*.

Het idee van de 'closer governor' werd door Chomsky opgenomen in het *Barriers*-kader, en wel op de volgende manier:

(93) MINIMALITY BARRIER
Een projectie van de regeerder van α is een *barrier* voor andere potentiële regeerders voor α

Voor (92) betekent dat de volgende situatie:

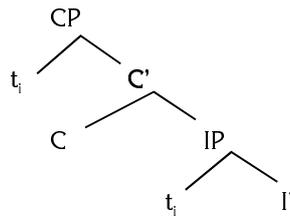
PP is hier de 'minimality barrier' voor *DP*.

De extra 'minimality barrier' geldt *alleen voor government*, en speelt dus een rol bij het ECP, maar niet bij de conditie op verplaatsing subjacentie. Deze extra barrière geeft eindelijk een verklaring voor de ongrammaticaliteit van *that*-spoor-constructies:

(95) * Who_i do you think [_{CP} t_i [_C that [_{IP} t_i left]]]

De structuur van CP in de bijzin van (95) is als volgt:

(96)

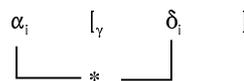

Hier is C' een 'minimality barrier', omdat C het spoor in Spec,IP regeert.

Het idee van *minimality* sloeg aan. Rizzi (1990) gebruikt het in een ambitieuze poging om één soort lokaliteitsconditie te ontwerpen voor alle soorten verplaatsing: het systeem van **relativized minimality**.

Relativized minimality neemt het idee over dat government beperkt wordt door de 'closer governor' conditie, maar deze conditie wordt gerelativiseerd, d.w.z: voor head government zijn alleen tussenliggende hoofden 'closer governors'; voor A-ketens zijn alleen tussenliggende A-posities 'closer governors'; en voor A'-ketens zijn alleen tussenliggende A'-posities 'closer governors'.⁴² Dus:

(97)

$\gamma = X^\circ$ als α - δ een X° -keten is

$\gamma = A$ -positie als α - δ een A-keten is

$\gamma = A'$ -positie als α - δ een A'-keten is

Chomsky heeft zich lange tijd tegen het 'relativized minimality' idee verzet, maar in de opvolger van de Principes-en-Parameterstheorie het zgn. Minimalistische Programma (Chomsky 1993), keert het terug als een algemene eis die zegt dat stappen in een verplaatsing zo kort mogelijk moeten zijn (**shortest steps requirement**). Om die eis te laten werken moet je hem wel voor elke soort verplaatsing afzonderlijk toepassen, bijvoorbeeld: een hoofd mag niet over een ander hoofd heenverplaatsen. Dat dit een variant is van 'relativized minimality' is duidelijk.

SLOTVRAAG: Kan 'relativized minimality', zonder gebruikmaking van de notie 'barrier', het *that-trace*-effect verklaren?

⁴² Dit idee gaat in wezen terug op het proefschrift van Koster uit 1978. Zie voor een uitgebreide bespreking van het idee van 'relativized minimality' Haegeman 1994, hoofdstuk 12.